Topografie Sverige

Wim Willemse
Rob Mulders
Tom Nieuwenhuijsen

v1.5

Sverige-Zweden
Zweden is met een oppervlakte van 450.000 km² het grootste land van Scandinavië.
Zweden is ongeveer 11 keer groter dan Nederland. Van noord naar zuid meet het land 1574 kilometer.
Er wonen 10,2 mln mensen.
Zweden heeft 100.000 meren die groter zijn dan 100x100m.
Totale oppervlak meren 40.000 km²

Dit is Toms werkkamer

Let niet op de rommel. Maar als je net als Tom één of meer kaarten van Zweden aan je muur hangt dan leer je vanzelf de topografie en krijg je gevoel voor verhoudingen, afstanden en oriëntatie

Topografie thuis

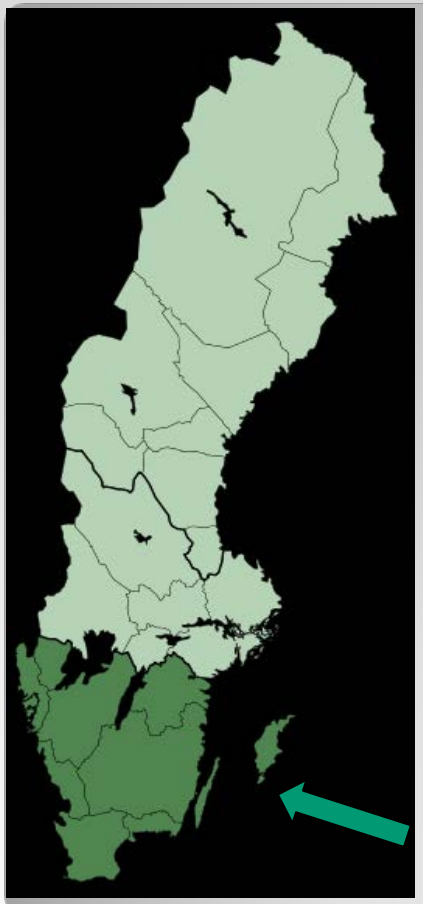

Het land van de Gothen (Gothia)

1400-talet (15e eeuw)

- Geen administratieve betekenis
- Wel voor weer en sport
  - Västra Götaland, Norra Götaland
  - Östra Götaland, Södra Götaland
- De Zweden zelf vinden de noordelijke delen van zuid Zweden het mekka voor schaatsers

Götaland

HLSK

Götaland

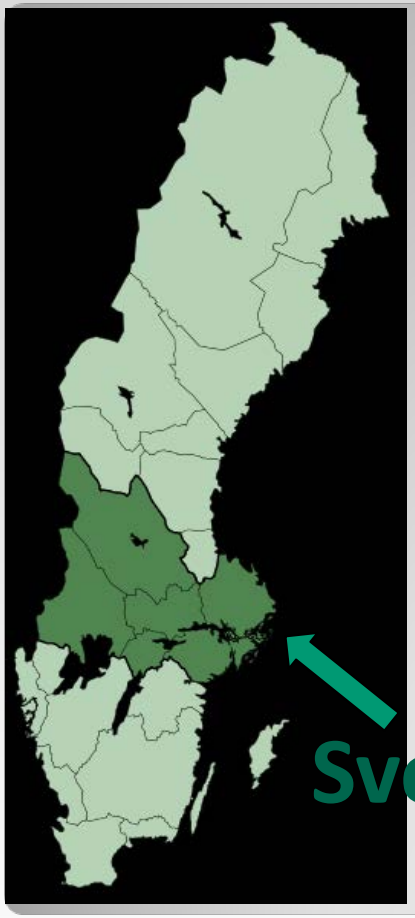

Het land van de Svear

1400-Talet (15 eeuw)

- Geen administratieve betekenis
- Wel voor weer en sport
- Mellan sverige (midden zweden)
- Met het schaatsparadijs in het zuiden, maar schuift de laatste jaren op naar het noorden

HLSK

Svealand

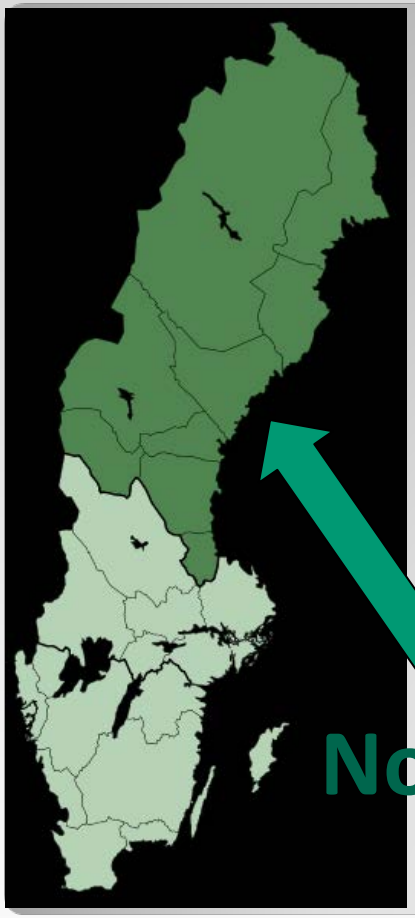

De rest van zweden

- 60% van de oppervlakte
- 12% van de inwoners
- Dalälven natuurlijk grens
- Meestal te veel sneeuw voor schaatsers
- Maar komt de laatste jaren zeker in begin- en eindseizoen meer in beeld

Norrland

Län, 21 stuks:

- Östergötland, Värmland, Kronoberg, Stockholm

Län komt vaak (gedeeltelijk) overeen met oude landskap.
Landskap (25 stuks, de oude indeling) wordt nog veel gebruikt, ook de skridskokarta op SN gebruikt deze indeling.

Kommuner (gemeentes), 290 stuks:

- Linköping, Åtvidaberg, Mjölby

Kommun komt vaak (gedeeltelijk) overeen met oude socken

Sverige – tegenwoordig (bestuurlijk)

Län

Län (meervoud: *län*) is de benaming voor de provincies van Zweden, waarvan er 21 zijn.

Län	Code	Opp. (km²)	Bevolking (2005)	Hoofdstad	Sinds
Stockholms län	AB	6.490	1.889.945	Stockholm	1714 (?)
Västerbottens län	AC	55.432	257.652	Umeå	1638
Norrbottens län	BD	98.911	251.740	Luleå	1810
Uppsala län	C	6.989	304.367	Uppsala	1634
Södermanlands län	D	6.060	261.895	Nyköping	1634
Östergötlands län	E	10.562	416.303	Linköping	1634 (?)
Jönköpings län	F	10.475	330.179	Jönköping	1687
Kronobergs län	G	8.458	178.443	Växjö	1674
Kalmar län	H	11.171	233.944	Kalmar	1634
Gotlands län	I	3.140	57.488	Visby	1678 (?)
Blekinge län	K	2.941	150.696	Karlskrona	1683
Skåne län	M	11.027	1.169.464	Malmö	1997
Hallands län	N	5.454	285.868	Halmstad	1719
Västra Götalands län	O	23.942	1.528.455	Göteborg	1998
Värmlands län	S	17.583	273.288	Karlstad	1779
Örebro län	T	8.517	274.121	Örebro	1634
Västmanlands län	U	6.302	261.391	Västerås	1634
Dalarnas län	W	28.194	275.755	Falun	1997
Gävleborgs län	X	18.191	275.994	Gävle	1762
Västernorrlands län	Y	21.678	243.736	Härnösand	1762
Jämtlands län	Z	49.443	127.028	Östersund	1810

Elke provincie is verdeeld in gemeenten (Zweeds: *kommuner*) waarvan er in totaal 290 bestaan (in 2004).

- Als je een Zweed vraagt waar hij vandaan komt, noemt hij het landskap vanwaar zijn familie stamt
- De SN kaart gebruikt ook de indeling in landskaper
- Als je een meer zoekt via de zoekfunctie van SN is het nodig het landskap te weten waar het in ligt

Landskap, 25 stuks

- Als je storsjön intikt als zoekwoord, krijg je een lange lijst
- De naam van het landskap waar jouw storsjön in ligt staat tussen [--]

Storsjön

- Eerste deel van Zweden vanuit NL
- Het warmste deel van Zweden
- Veel landbouw (ca 70%)
- Veel variatie in platteland, bos en heuvels
- Grotendeels loofbomen (spar/den niet natuurlijk)
- Enkele mooie meren die bij strenge winters schaatsbaar kan zijn

Skåne

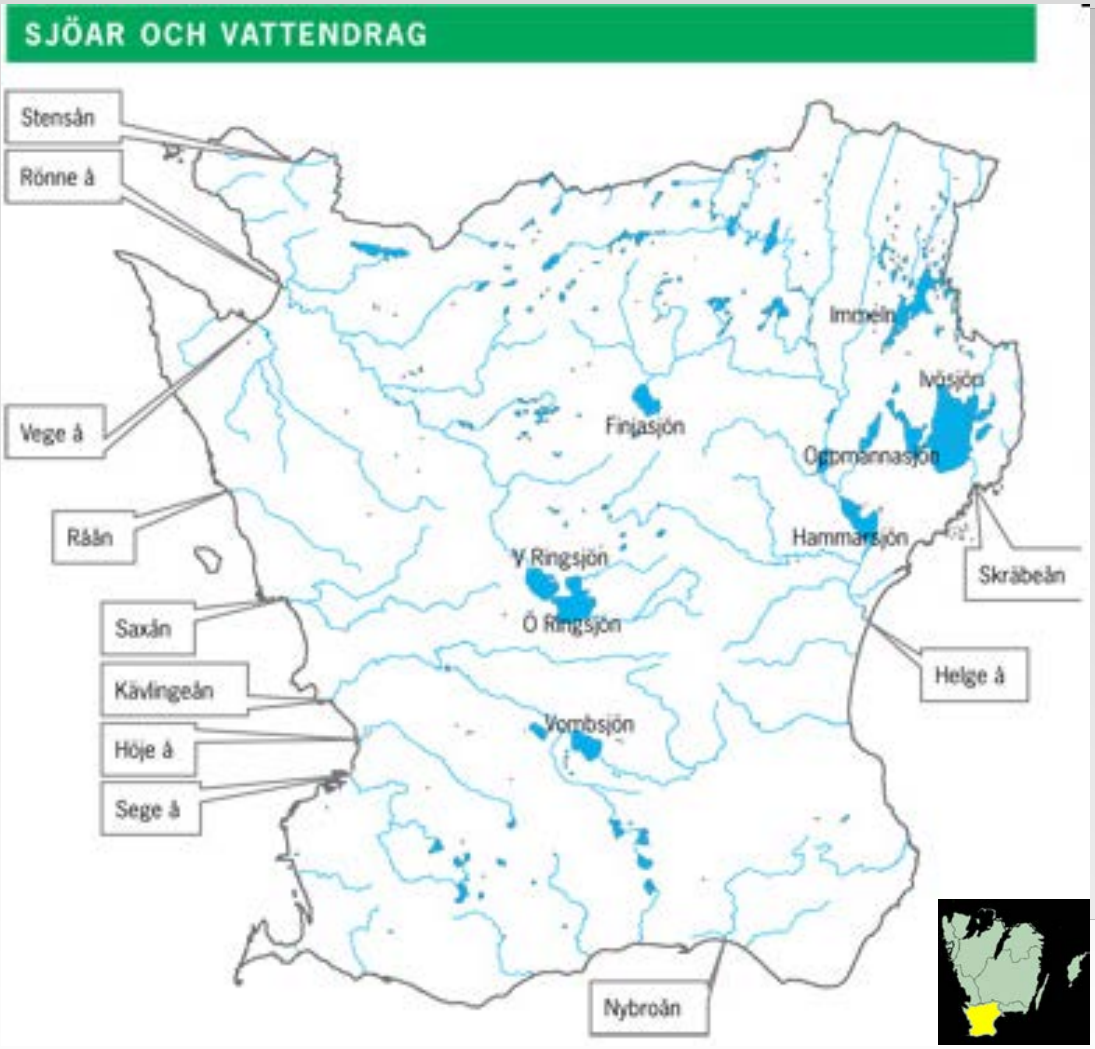

SJÖAR (KM²)

Sjöar	Areal
Ivösjön	50,1
Ö Ringsjön	24,8
Immeln	22,0
Hammarsjön	16,8
V Ringsjön	14,4
Oppmannasjön	12,3
Vombsjön	12,0
Finjasjön	10,5

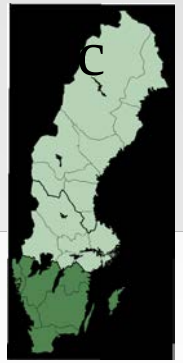

HLSK

Wateren in Skåne

- “De tuin van Zweden”
- Skärgård, bos en berg
- Het waait er vaak en veel Zuid-Zweeds record 40m/s

- Veel erg kleine meren
- De skärgård kan goed schaatsbaar zijn in koude winters

Blekinge

- Mekka voor kleding: busritten vanuit heel Zweden naar Ullared.
- Gekås in Ullared; de grootste winkel van Scandinavië met 4,5 miljoen bezoekers per jaar
- Halandsås een duidelijke geologisch kenmerk. Horst: 220m hoog, 40 km lang, 5-10 km breed

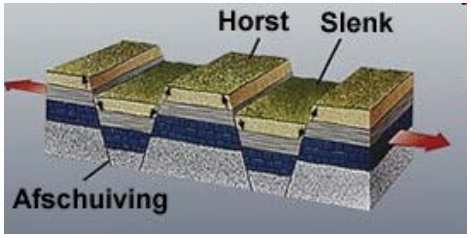

Halland

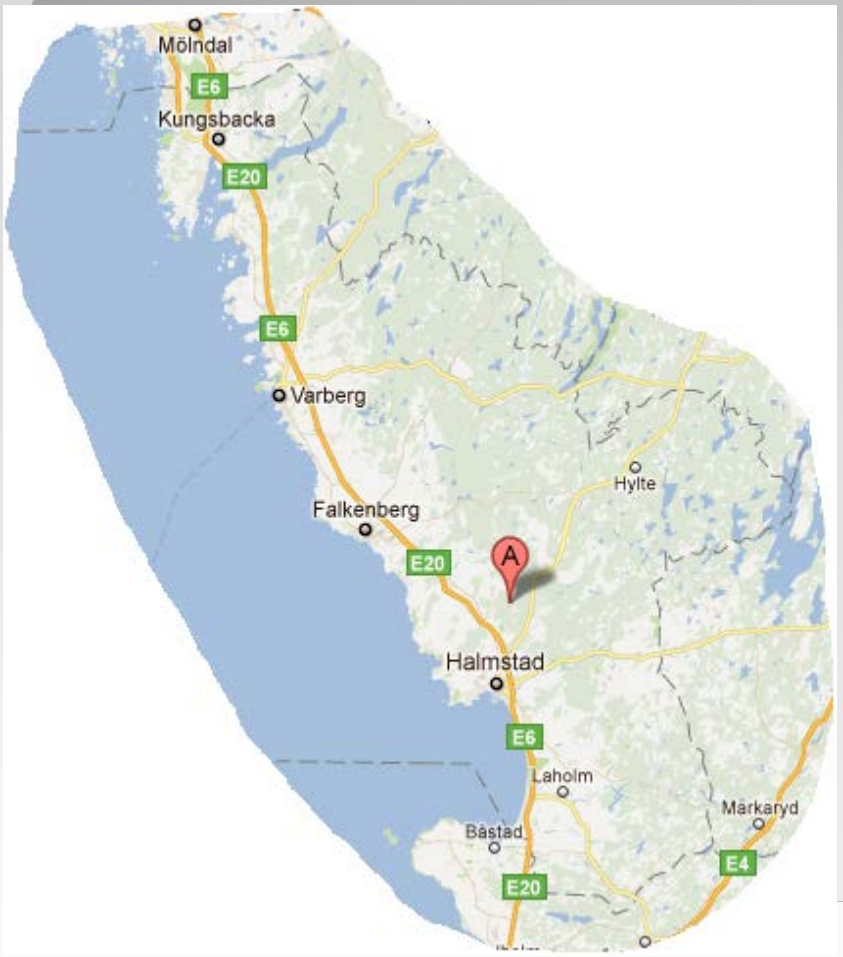

- Meren:
  - Lygnern — Bolmen (Småland)
  - Fegen — Unnen
  - Kösen — Fävren
- Langs de kust als het goed vriest:
  - Kungsbackafjorden
  - Balgö archipelago

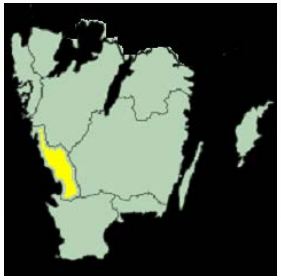

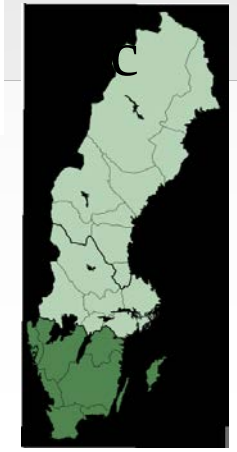

Halland

- Bekend om hardwerkende boeren en mensen
- In volksmond: het donkere Småland
- Astrid Lindgren
- Veel bos, berg, meren en rivieren
  14% landbouw, 50% bos. Veel moeras
- Een van de rijkste delen van Zweden
- Steen, steen en steen. Veel, heel veel, bos
- Bevat een van Zweden's hoogs gelegen steden:
  Nässjö, 300m op Smålandse hooglandsplateau
- Fantastische schaatsmeren en -gebieden

Bolmen	Helgasjön
Möckeln	Rusken
Sommen	Vidöstern
Vättern	Åsnen
Västerviks skärgård	Misterhults skärgård

Småland aka Microdemos (kleine landjes)

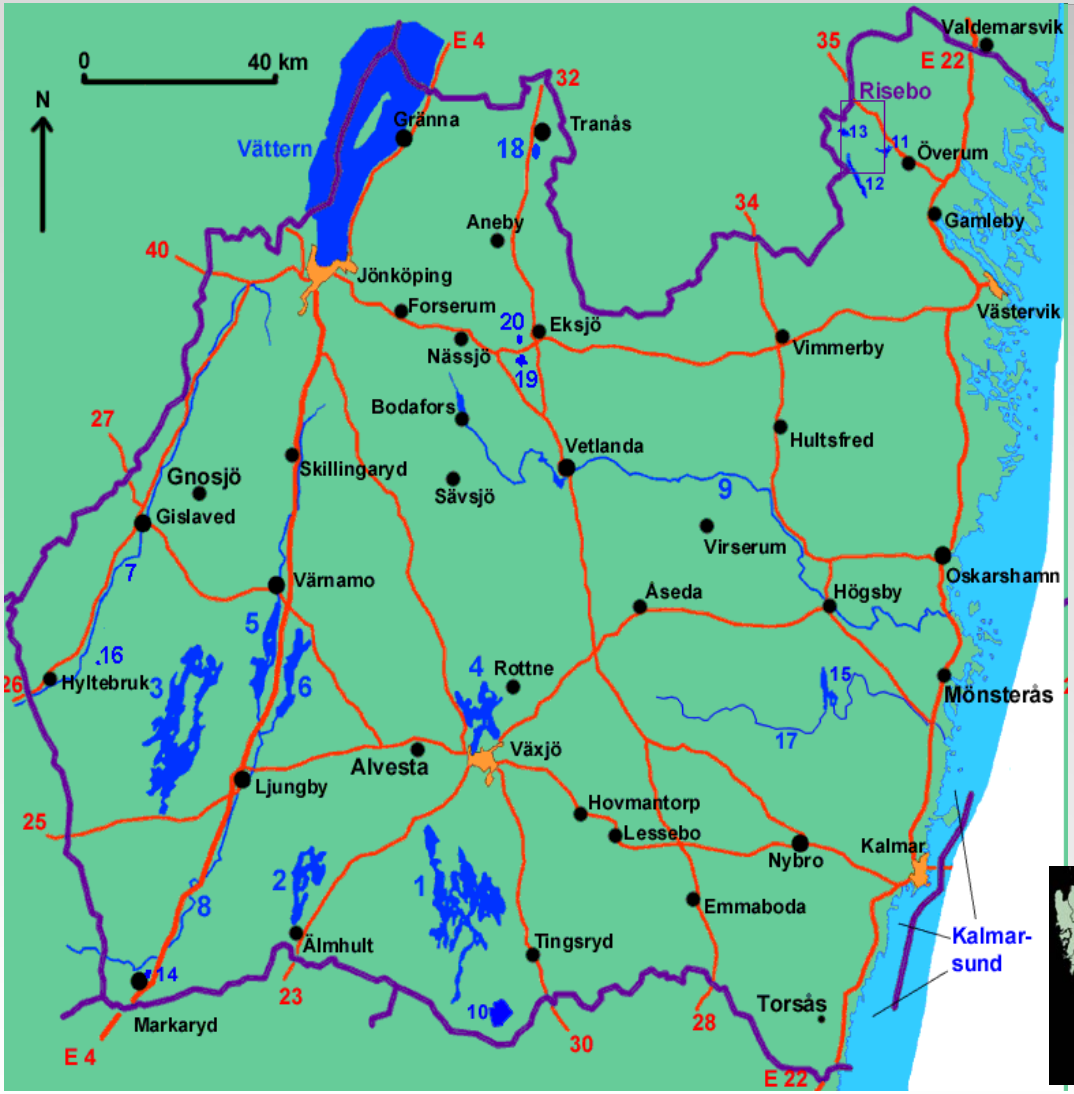

Alle meren maken deel uit van water-afvoersystemen met stromend water.
Ook in de Skärgård!

Er zijn behoorlijke hoogteverschillen.

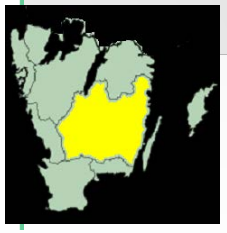

Småland

- Veel oude en rijke cultuurhistorische vondsten
- De oudste geschreven wetten uit Scandinavië (1250)
- Veel runen-stenen en historische plaatsen
- Kraanvogeldans (sommige jaren met 20.000 vogels). Duurt ca 2 weken (Nils Holgersson)

Västergötaland

Mjörn
Vättern
Vänern
Anten
Åsunden (niet verwarren)
Unden
Viken
Skagern
Hornborgarsjön (vogelmeer)
(Nils Holgersson)

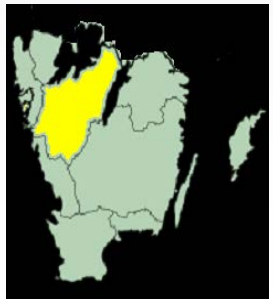

Västergötland

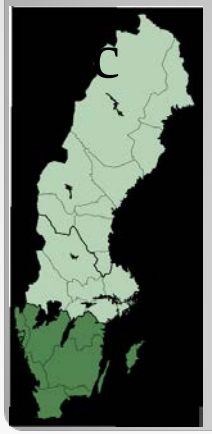

- Redelijk vlak
- Sinds oudsher veel landbouw
- Zuidelijke deel bos heuvels en meren
- Mooie skärgård
- Klimaat relatief mild voor breedtegraad: –2 in gemiddeld in januari
- Thuishaven voor LLK
- ... en SAAB Aerospace
- Veel oude geschiedenis, veel historische plaatsen
- Vadstena: Helige Birgitta

Östergötland

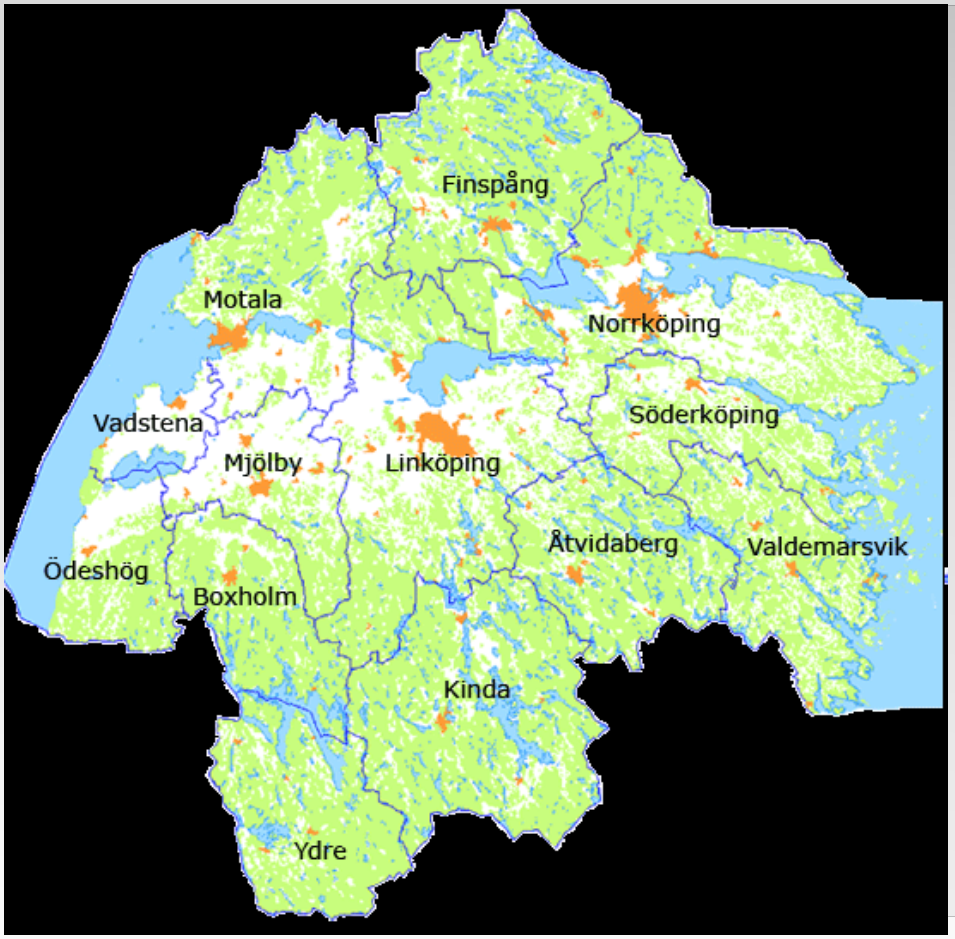

- Vättern
- Tåkern
- Göta kanal
- Glan
- Åsunden
- Östra Lägern
- Rängen
- Åländern
- Yxningen
- Risten
- Boren
- Vindommen
- Roxen
- Sommen
- Järnlunden
- Drögen
- Tynn
- Björken
- Ärlången
- Veel meren in Kolmården ...
- St Anna's -
- Gryts - skärgård
- Bråviken
- ... en nog veel meer

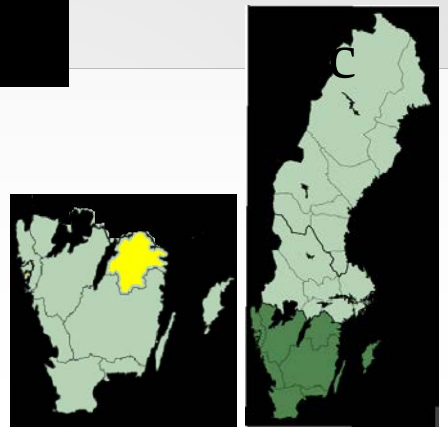

Östergötland

- Veel steen en berg
- Visserij belangrijkste inkomen
- Fantastische skärgård voor schaatsen, helaas bevriest die niet zo vaak
- Gulmarn (Gods meer) is een fjord die wel vaker bevriest (zoet tot brak water)
- Nog wat kleine meren

Bohuslän

- “Zweden in miniatuur”
- Veel meren en wateren
- Berg en fjäll
- Veel ongerepte en wilde natuur
- Mekka voor Hollandse toeristen ;-)
- Kano-toerisme
- 11% van het oppervlakte is water
- Dalsland Kanaal: 250km met 31 sluizen

Dalsland

- Södra en Norra Bullaresjön
- Stora Le
- Lelången
- Östra en Västra Silen
- Foxen
- Limmen
- Laxsjön
- Iväg & Grann
- Ånimmen
- Vänern
- plus heel veel kleine meren met tussenverbindingen

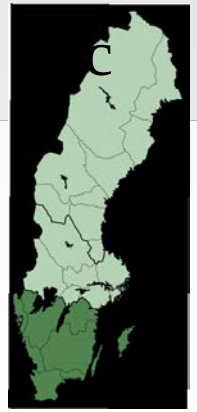

Dalsland

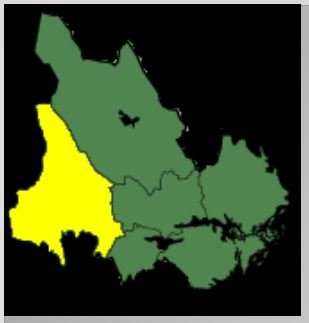

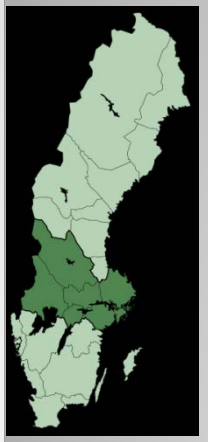

- Mijnbouw, hout en papier
- Veel bos, grote bossen
- Ongerepte natuur
- Veel jacht (eland, ree)
- Zuidelijkste punt met wolven en beren
- Vroeg en veel sneeuw
- Later in het seizoen voornamelijk stöpis

Vänern (in stadia)
Frykensjöarna
Värmeln
Gapern
Glafsfjorden
Övre & Stora Gla
Örten
Visten
+ 100 andere meren

HLSK

Värmland

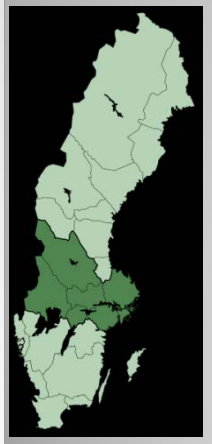

- Al in 1170 beschreven
- Landbouw
- Industrie
- Tiveden nationaalpark (oerwoud)

Vättern met noordelijke skärgård
Hjälmaren
Skagern
Sottern

Närke

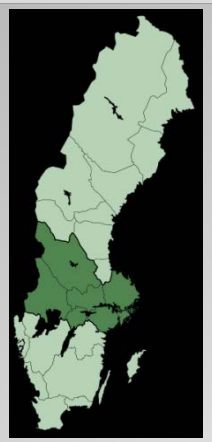

- Stockholm
- Stor Stockholm
- Gebouwd op eilanden
- Laagland
- Vikingen
- Veel Zweedse geschiedenis

Hjälmaren (ondiep, vroeg, groot)
Mälaren
Båven
Yngaren
Långhalsen
Tisnaren
Öljaren
Viren
Stockholms skärgård!

Fantastisch gebied, heel goed bereikbaar vanaf zowel Arlanda als Linköping

Södermanland (Sörmland)

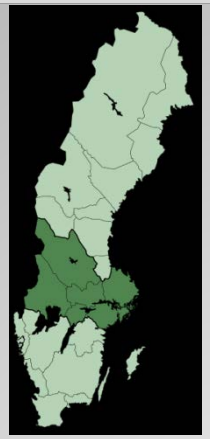

- Veel industrie
- Mijnbouw en landbouw

Traditionel opgedeeld in

- Bergslagen
- Mälardalen

Mälaren	1200 km²
Hjälmaren	496 km²
Åmänningen	25 km²
Torrvarpen	23 km²
Grecken	22 km²
Väringen	19 km²
Halvarsnoren	17 km²
Sör-Älgen	16 km²
Norr-Älgen	16 km²
Råsvalen	12 km²
Norra Hörken	12 km²
Fåsjön	11 km²
Ljusnaren	10 km²
Vikern	10 km²
Södra Hörken	8 km²

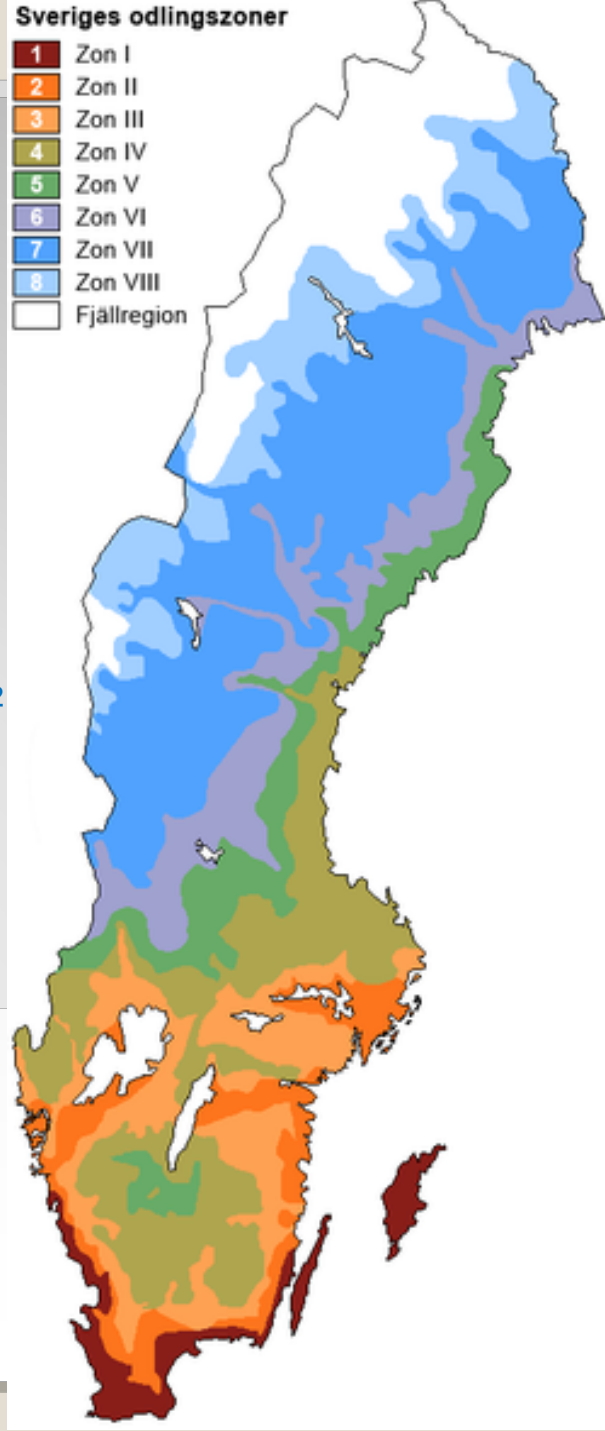

Västmanland

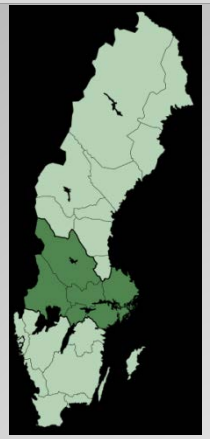

- Uppsala
- Laagland
- Vikingen
- Veel kastelen, burchten en herenhuizen

Dalälven
Fyrisån

Axsjön
Ensjön
Finnsjön
Fysingen
Färnebofjärden
Lommaren
Lötsjön
Norrviken
Stora Agnsjön
Ramsjön
Trehörningen
Valloxen
Vikasjön
Skärgård

Ekoln
Erken
Funbosjön
Fälaren
Hosjön
Långsjön
Mälaren
Sottern
Strömaren
Rösjön
Tämnaren
Vendelsjön

Uppland

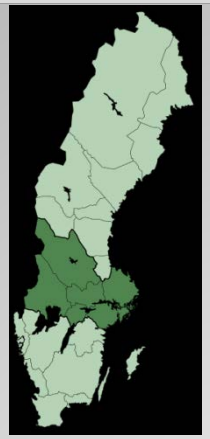

- Mijnwerk (Bergslag)
- Dalarna paardjes
- Vasaloppet

Siljan
Runn
Rogsjön
Ljugaren
Orsasjön
Öjen
Väsman
+ 100 andere meren

In mindere winters vaak de redding voor schaatsers, we komen hier (en noordelijker) steeds vaker terecht.

Dalarna

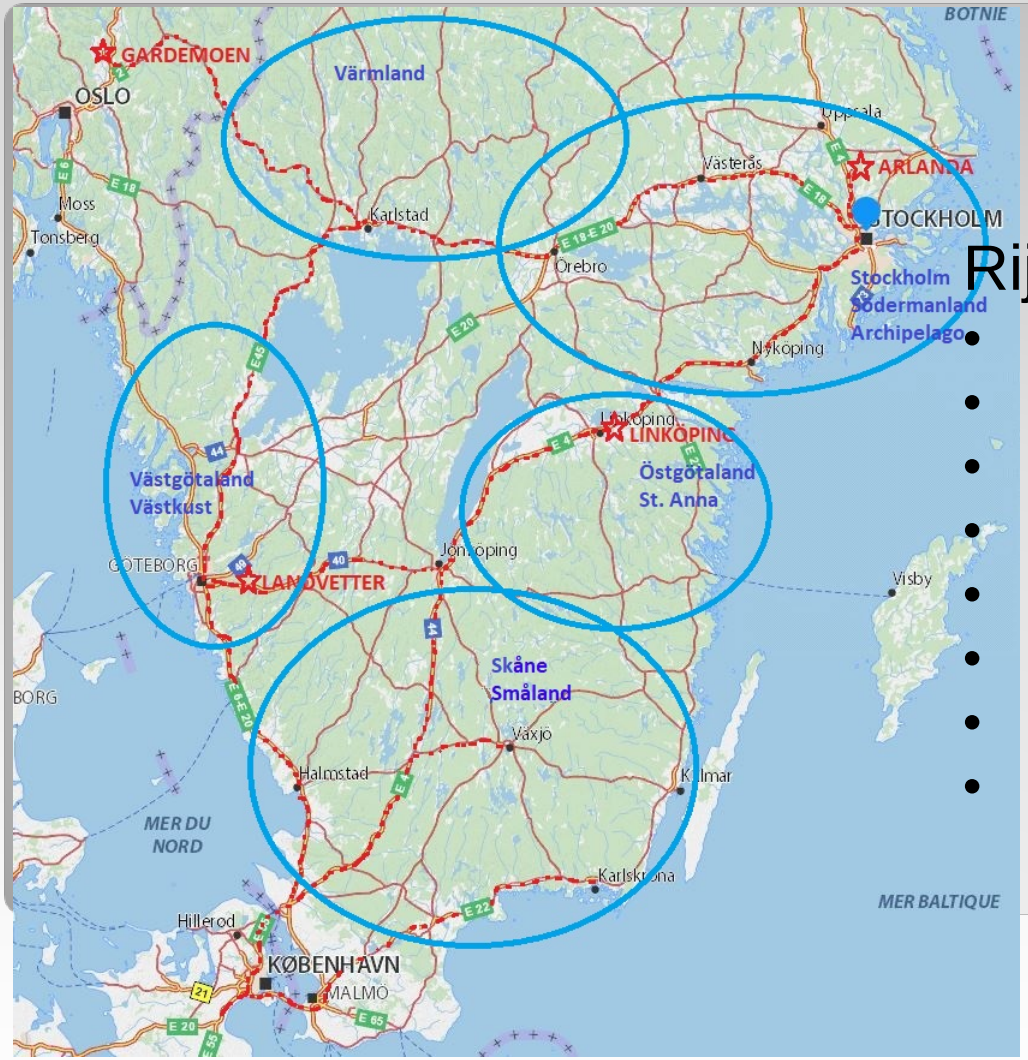

Wegen zuid Zweden

Rijtijden

- Arlanda-Karlstad 3u10
- Arlanda-Linköping 2u30
- Arlanda-Göteborg 5u
- Gardemoen-Karlstad 3u
- Amsterdam-Göteborg 11u30
- Amsterdam-Växjö 11u30
- Amsterdam-Linköping 13u
- Amsterdam-Karlskrona 11u

HLSK

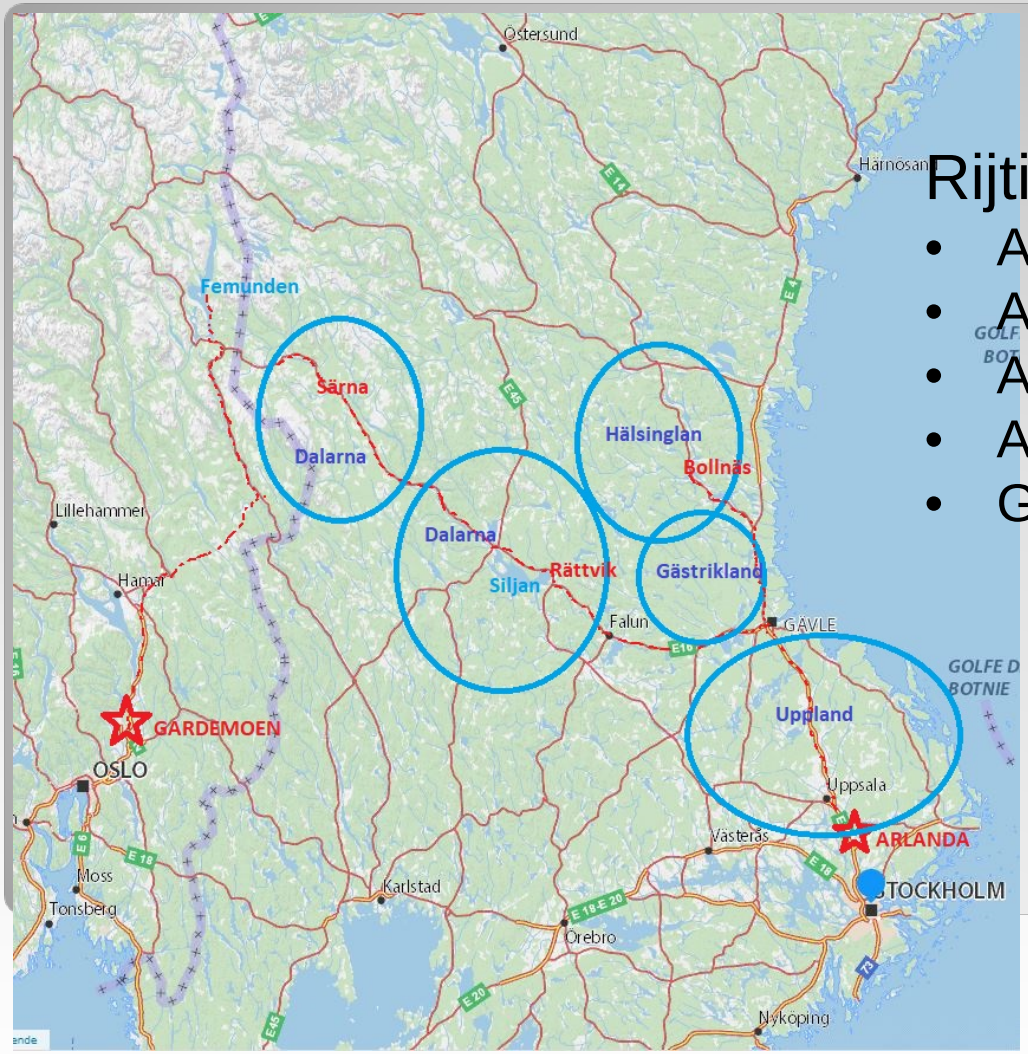

Rijtijden

- Arlanda-Gävle 1u20
- Arlanda-Rättvik 3u
- Arlanda-Särna 5u
- Arlanda-Bollnäs 2u30
- Gardemoen-Femunden 3u40

Wegen midden Zweden

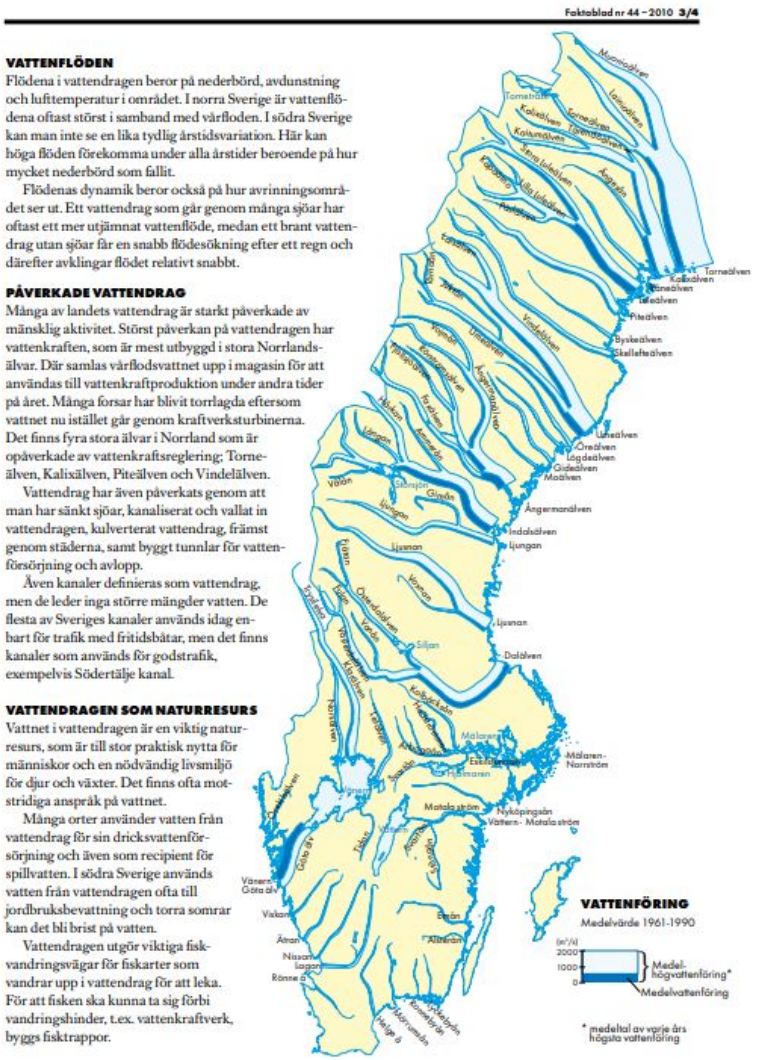

Faktablad nr 44 – 2010 3/4

VATTENFLÖDEN

Flödena i vattendragen beror på nederbörd, avdunstning och lufttemperatur i området. I norra Sverige är vattenflödena oftast störst i samband med vårfloden. I södra Sverige kan man inte se en lika tydlig årstidsvariation. Här kan höga flöden förekomma under alla årstider beroende på hur mycket nederbörd som fallit.

Flödenas dynamik beror också på hur avrinningsområdet ser ut. Ett vattendrag som går genom många sjöar har oftast ett mer utjämnat vattenflöde, medan ett brant vattendrag utan sjöar får en snabb flödesökning efter ett regn och därefter avklingar flödet relativt snabbt.

PÅVERKADE VATTENDRAG

Många av landets vattendrag är starkt påverkade av mänsklig aktivitet. Störst påverkan på vattendragen har vattenkraften, som är mest utbyggd i stora Norrlandsälvar. Där samlas vårflodsvattnet upp i magasin för att användas till vattenkraftproduktion under andra tider på året. Många forsar har blivit torrlagda eftersom vattnet nu istället går genom kraftverksturbinerna. Det finns fyra stora älvar i Norrland som är opåverkade av vattenkraftsreglering; Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven.

Vattendrag har även påverkats genom att man har sänkt sjöar, kanaliserat och vallat in vattendragen, kulverterat vattendrag, främst genom städerna, samt byggt tunnlar för vattenförsörjning och avlopp.

Även kanaler definieras som vattendrag, men de leder inga större mängder vatten. De flesta av Sveriges kanaler används idag enbart för trafik med fritidsbåtar, men det finns kanaler som används för godstrafik, exempelvis Södertälje kanal.

VATTENDRAGEN SOM NATURRESURS

Vattnet i vattendragen är en viktig naturresurs, som är till stor praktisk nytta för människor och en nödvändig livsmiljö för djur och växter. Det finns ofta motstridiga anspråk på vattnet.

Många orter använder vatten från vattendrag för sin dricksvattenförsörjning och även som recipient för spillvatten. I södra Sverige används vatten från vattendragen ofta till jordbruksbevattning och torra somrar kan det bli brist på vatten.

Vattendragen utgör viktiga fiskvandringsvägar för fiskarter som vandrar upp i vattendrag för att leka. För att fisken ska kunna ta sig förbi vandringshinder, t.ex. vattenkraftverk, byggs fisktrappor.

VATTENFÖRING

Medelvärde 1961-1990

(m³/s)
2000
1000
0

Medelhögvattenföring*
Medelvattenföring

* medeltal av varje års högsta vattenföring

Dit is een blz. uit SMHI's Faktablad 44-2010, dat je op smhi.se kunt vinden. Op dit kaartje kun je vooral zien hoeveel water er door de grotere rivieren wordt afgevoerd. Interessant om te weten welke rivier(en) door jouw schaatsmeer stromen!

Verdieping